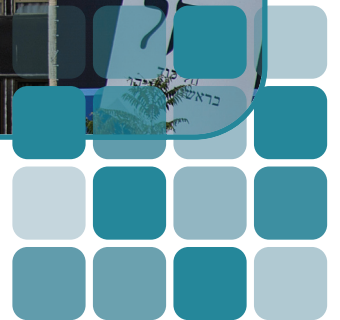


SEÇİM SONRASI İSRAİL: BALAGAN



GÖKHAN BATU





Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2019

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon: +90 850 888 15 20 Faks: +90 312 430 39 48

Email: orsam@orsam.org.tr

Fotoğraflar: Shutterstock

SEÇİM SONRASI İSRAİL: BALAGAN

Yazar Hakkında

Gökhan Batu

Hayfa Üniversitesi-İsrail Çalışmaları bölümünde yüksek lisansını tamamlamıştır.

Şu anda Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde İstihbarat Araştırmaları Bölümünde 2. yüksek lisansına devam etmektedir. Güvenlik, İstihbarat, İsrail Milli Güvenliği ve Siyaseti gibi konular ilgi alanları arasındadır. Çok iyi derecede İngilizce, İyi derecede Arapça ve Orta seviyede İbranice bilmektedir. Kasım 2018'den beri Orsam'da "Uzman Yetiştirme Programı" kapsamında çalışmalarını sürdürmektedir.

Eylül 2019

İçindekiler

Giriş	3
Derinleşen Dindar - Seküler Ayırımı	4
Netanyahu'nun Seçim Rutini.....	5
Birlik Hükümeti Çıkmazı	6
Zafiyet Görüntüsü Siyaseten Bedel Ödetir	8

Giriş

2018 Kasım ayında Hamas’la yaşanan çatışmada ateşkese razı olunmasını “Hamas’a teslimiyet” olarak nitelendiren dönemin savunma bakanı Avigdor Lieberman, istifa ederek hükümetten çekilmiş ve Knesset’te hükümet-muhalefet milletvekili sayısı 61-59 gibi sürdürülmesi zor bir dengeye oturmuştu. Hakkında çeşitli rüşvet, yolsuzluk ve güveni kötüye kullanma gibi soruşturmalar nedeniyle Ekim ayı başında savcıya ifade verecek olan Netanyahu, erken seçim çağrılarına ilk etapta kulak tıkamış, sonrasında iç dengeleri güvenlikçi hamlelerle ustalıkla dizayn etmiş, Lübnan ve Suriye sahasında Hizbullah ve İran’la iltisaklı diğer gruplarla girilen mücadelede gelişen dış konjonktürün bu güvenlikçi söylemlerle paralel bir çizgiye gelmesiyle Nisan ayında seçimlere gidilmesine karar verilmişti.

9 Nisan’daki seçimlere Gantz’ın kurduğu ittifakın dışında kalan sol partilerin görece daha zayıf girdiği, özellikle İsrail’i ilk 30 yılına damga vuran İşçi Siyonizmi’nin temsilcisi İşçi Partisi’nin seçmen gözünde yeterince güçlü bir alternatif olamadığı görülmüştür. Parti lideri Avi Gabbay’ın, Hatnua Lideri Tzipi Livni ile ortaklığını sansasyonel bir şekilde bitirmesi ve sonrasında anketlerde baraj sorunu yaşadığı ortaya çıkan Livni’nin, solun oylarının boşa gitmemesi gayesiyle siyaseti bıraktığını açıklaması bu seçimlere dair önemli bir gelişme olmuştur. Diğer taraftan Knesset’in 3. büyük listesi olan fakat temsil konusunda anlaşmazlık yaşayan Birleşik Arap Listesi’nin dört ortağı arasında bölünme yaşanmış, neticede partiler Hadaş-Taal ve Ra’am-Balad olarak iki liste halinde seçimlere katılmıştır. Seçim sonucunda da Araplar, 2015 seçimlerine kıyasla 3 milletvekili daha az (10) çıkarmışlardır. Sağda ise en belirgin değişim, Naftali Bennett ve Ayelet Şaked’in Yahudi Evi Partisi’nden ayrılarak hem dindar hem de seküler seçmene hitap edecek Yeni Sağ adlı bir parti kurmaları olmuştur. Fakat bu girişimleri, yeni kurdukları partinin barajı geçememesiyle sonuçlanmıştır. Netanyahu’nun, seçimlerde Moşe Feiglin’in liderliğini yaptığı

Her şeye rağmen seçimi kendisinin en önemli rakibi olarak siyasete giriş yapan Eski genelkurmay Başkanı Benny Gantz’ın, Yair Lapid ve Moshe Ya’alon’la kurduğu Mavi Beyaz İttifakı ile başa baş tamamlayan Netanyahu, Evimiz İsrail Partisi lideri Avigdor Lieberman’ın koalisyona katılmak için ultra-Ortodoksların askere alınması yarasını şart koşmasıyla hükümetin kurulması sürecinde çıkmaza girmiştir.

Zehut ve Otzma Yehudit gibi aşırı partilere barajı geçmeleri durumunda bakanlık teklif etmesi ise kendisinin ne kadar ileri gidebileceği konusunda net işaretler vermiştir. Diğer yandan Trump yönetiminin, bir yönüyle Evanjelik oylarını konsolide etmek amacıyla tek taraflı olarak Kudüs’ü İsrail’in başkenti ilan etmesi ve seçimlere bir ay kala alınan Golan Tepeleri’nde İsrail egemenliğini tanımamasının, hatta Rusya’nın dahi 1982 Savaşı’nda kaybolan bir İsrail askerinin bedeninin seçimden birkaç gün önce Suriye’de bulunup ülkesine geri götürülmesine yardımcı olmasının Netanyahu’ya seçimlerde büyük oranda yardımcı olduğu gerçeği yadsınamaz. Ancak bunlar yeterli olmamış ve Netanyahu son kozunu oynarak seçimi kazanırsa Batı Şeria’daki yerleşim yerlerinin ilhak edileceği vaadinde bulunmuştur.

Her şeye rağmen seçimi kendisinin en önemli rakibi olarak siyasete giriş yapan Eski genelkurmay Başkanı Benny Gantz’ın, Yair Lapid ve Moshe Ya’alon’la kurduğu Mavi Beyaz İttifakı ile başa baş tamamlayan Netanyahu, Evimiz İsrail Partisi lideri Avigdor Lieberman’ın koalisyona katılmak için ultra-Ortodoksların askere alınması yarasını şart koşmasıyla hükümetin ku-

rulması sürecinde çıkmaza girmiştir. Zira Lieberman'ın da gayet iyi bildiği gibi Netanyahu, hükümeti kurmak için meclis aritmetiği gereği ne kendi partisi Evimiz İsrail'i ne de Ortodoksları kaybetmek gibi bir lükse sahip değildi. Dahası Menachem Begin'in başbakan olmasıyla sağ ile tanışan Ortodokslar, Netanyahu ile de özellikle 2006 yılından beri doğal mtfevik konumunda olmuşlardır. Sonuç olarak başarısız geçen koalisyon görüşmelerinden sonra Knesset, tarihinde ilk defa hükümet kurulamadan dağıtılmış ve Eylül ayında yeniden seçimlere gidilmesi kararı alınmıştır.

Derinleşen Dindar - Seküler Ayrımı

Eylül ayında seçimlerin yenilenmesine giden süreci anlamak adına Avigdor Lieberman'ın koalisyona katılmak için koyduğu şartların geri planına değinmekte fayda vardır. Aslına bakılırsa İsrail'de dinin kamusal alana olan müdahalesinin tartışma konusu olması yeni bir durum değildir. Evliliklerin, din adamları tarafından gerçekleştirilmesi dolayısıyla bazı seküler İsraililer ev-

lenmek için geçmişte Türkiye, son yıllarda ise Kıbrıs Rum Kesimi gibi ülkelere gitmektedirler. Dahası günlük yaşamı doğrudan etkileyen şabat'ta süpermarketlerin kapalı olması ve kamusal ulaşım araçlarının çalışmamasından tutun da Batı Duvarı'nda kadın-erkeğin yan yana ibadet edip edemeyeceğine kadar birçok konudaki uygulamalara dair Ortodoks Yahudilerle sorunlar yaşanmaktadır. Yahudi Halkı'na ait tarihi ve kültürel bir değer olan Ortodoks gelenek ve Yeşivalar, Holokost ile Avrupa'da neredeyse yok olmuş, ğrencilerinin askere alınması suretiyle bunların İsrail'de de yok olmaması adına Ben Gurion'un savunma bakanlığı döneminde askerlikten muaf tutulmuştur. Diğer yandan bu dönemde ultra-Ortodoks sayısı 800 civarı iken, günümüzde sayılarının ülke nüfusunun neredeyse %15'ine tekabül ettiği, Yeşivalar'ın sürekli yayıldığı ve geliştiği, dolayısıyla bu tehlikenin artık var olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Neticede Yeşiva ğrencilerinin askere alınmasının, onların dini çalışmalarına dair özgürlüklerinin engellenmesi anlamına mı geleceği, yoksa askerlik



yükünün toplumca eşit olarak paylaşılmadığından şikayetçi olan Ortodoks olmayan vatandaşların haklarının ihlal mi edildiği soruları önemini korumaya devam etmektedir. Dahası bu durumun, İnsan Onuru ve Özgürlükleri Temel Yasası'nın getirdiği dini özgürlükler ve eşitlik kavramları arasında bir çelişkiye işaret ettiği Yüksek Mahkeme tarafından da kabul edilmiştir. Uygulanan bu pratiğin, İsrail'in sosyal hayatında da olumsuz yansımaları olduğu, vatandaşların Yeşiva'dan ayrılırsalar dahi askere alınmamak için herhangi bir işte çalışmadığı, devlete yük oldukları iddia edilmektedir.

Yüksek Mahkeme'nin 2017 yılında verdiği ultra-Ortodokslar'ın askere alınmamasına yönelik kanunun eşitlik ilkesine aykırı olduğu ve temel yasaları ihlal ettiğine yönelik kararını referans alacak olursak, bundan sonra tartışmanın ülke gündemini daha fazla meşgul ettiği ve ultra-Ortodoksların karara sert tepki göstererek daha fazla sokağa indikleri vakadır. Süregelen bu tartışmanın kamuoyu nezdinde görünürlüğü artarken, konunun siyasi yelpazenin farklı kesimlerinden seküler eğilimli bazı vatandaşların oy verme kararını doğrudan etkilediği de anlaşılmaktadır.

Netanyahu'nun Seçim Rutini

Seçim gündemine dönülecek olursa, Eylül'de seçimlerinin yenilenmesi kararından sonra akıllara gelen ilk soru, Lieberman'ın tutumunun devam ettiği takdirde Knesset'te hükümet kuracak çoğunluğun nasıl sağlanacağıydı. Doğrusu bu, İsrail'de dahi net cevabı verilebilen bir soru olmamakla birlikte ortada duran yegâne gerçek, yolsuzluk dosyalarıyla başı belada olan Başbakan Netanyahu'nun zamanın giderek azaldığıydı. Nitekim Temmuz ayında Netanyahu'nun seçimlerin iptal edilmesi ve birlik hükümeti kurulmasını teklif ettiği fakat görüşmelerde Mavi-Beyaz İttifakı'nın bunu reddettiği basına yansımıştır.

İki seçim arası dönemde, ilk seçimde baraj altında kalan Yeni Sağ, Yahudi Evi ve Ulusal Birlik'le Ayelet Şaked liderliğinde işbirliğine gitmiştir. Solda ise İşçi Partisi'nin Nisan seçim-

Batı Şeria'daki yerleşim yerlerini ilhak edeceğini açıklayan Netanyahu, bu sefer bölgenin Ürdün Vadisi'ni de kapsayan üçte birinin ilhakını gösteren bir haritayla ortaya çıkmıştır. Golan'daki tepelerden birinin adını Trump koyan Başbakan, ABD Başkanı'yla el sıkıştığı posterlerini binalara astırmayı da ihmal etmemiştir.

lerinde yalnızca 6 sandalye kazanması üzerine istifa eden Avi Gabbay yerine genel başkan olan Amir Peretz, Geşer ile ittifaka giderken, siyasete tekrar dönen eski Başbakan Ehud Barak, Meretz ile ortaklık kurmuştur. Nisan seçimlerinde anlaşılmayan Arap partileri ise Eylül seçimlerine yine Birleşik Liste'yle katılmışlardır. Netanyahu ise Kulanu'yu bünyesine katmış ve nihayet bakanlık sözü vererek seçimlerden çekilmesi için Zehut'u ikna etmeyi başarmıştır.

Partiler durumlarını bu şekilde konsolide etmeye çalışırken ilk seçimlerde Batı Şeria'daki yerleşim yerlerini ilhak edeceğini açıklayan Netanyahu, bu sefer bölgenin Ürdün Vadisi'ni de kapsayan üçte birinin ilhakını gösteren bir haritayla ortaya çıkmıştır. Golan'daki tepelerden birinin adını Trump koyan Başbakan, ABD Başkanı'yla el sıkıştığı posterlerini binalara astırmayı da ihmal etmemiştir. Seçim öncesi Suriye ve Lübnan'da İran ve Hizbullah'la yükselen tansiyon ise Netanyahu'nun seçim öncesi rutini haline gelmeye başlamıştır. Öte yandan Lieberman, seçimler yaklaşırken şartlarının değişmediğini belirtmiş, tek çözümün Likud ve Mavi-Beyaz arasında Ortodokslar'ı dışlayan bir birlik hükümeti olduğunu ifade etmiştir.

17 Eylöl'de yapılan seçimler sonucunda İsrail'de karşımıza çıkan tabloya özömsözölük denmesi yanlış olmayacaktır. Mavi-Beyaz'ın 33 milletvekili ile 1. parti olduğu seçimlerde Likud'un, Kulanu'yu bünyesine katması ve Zehut'un desteğini almasına rağmen 31 milletvekiliyle 2. sırada kalması dikkat çekmiştir. Seçimler sonucunda Lieberman'ın desteği olmaksızın Likud'un ve hükümet ortaklığı için alternatif olarak gö-

rölmeven Arapların desteğini alsa dahi Mavi-Beyaz'ın, hükümeti kurmak için gereken 61 milletvekili sayısına ulaşamayacağı ortaya çıkmıştır.

Birlik Hükümeti ıkmazı

Seçimlere katılımın Nisan ayına göre arttığı göze çarpmakla birlikte 13 milletvekili kazanan Birleşik Listenin önemli bir başarı sağladığı söylenebilir. Nisan seçimlerinde 120 sandalyeli

Oy Sayısı	Oy Oranı	Sandalye Sayısı	
Mavi-Beyaz	1.148.700	%25.93	33
Likud	1.111.535	%25.09	31
Birleşik Liste	329.834	%7.44	13
Şas (Tevrat'ın Sefarad Koruyucuları)	329.834	%7.44	9
Evimiz İsrail	309.688	%6.99	8
Birleşik Tevrat Yahudiliği	268.688	%6.06	8
Yemina (Sağ)	260.339	%5.88	7
İşçi Partisi-Geşer	212.529	%4.80	6
Demokratik Birlik	192.261	%4.34	5
Yahudi Gücü	83.266	%1.88	Baraj Altı

*22.09.2019 itibariyle açıklanan sonuçlardır.



Knesset’te yalnızca 5 sandalyeye sahip olmasına rağmen İsrail’in kaderini belirleyen siyasetçi olarak ön plana çıkan Lieberman’ın, Ortodokslar’ı hedefe koyan politikasıyla bu seçimlerde vekil sayısını ciddi oranda artırdığı görölmüştür ki bu durumun İsrail’deki seküler-muhafazakâr ayırımının derinleştiğine işaret ettiği değerlendirilebilir. Burada vurgulanması gereken bir nokta da Lieberman’a “kingmaker” rolü atfedilirken, Ortodokslar’ın öneminin ihmal edilmemesi gerektiğidir. Zira Ortodokslar, siyasi manevralara pek sık tevessül etmeseler de Knesset’te elde ettikleri sandalye sayısı ve tutarlı politikaları ile oldukça önemli birer müttefik olduklarını ispatlamışlardır. Kısaca Eylül ayında seçimlerin yenilenmesine Lieberman’ın kararlarının sebep olduğu kadar, Ortodoksların İsrail siyasetinde geldikleri konumun da sebep olduğu unutulmamalıdır.

“Yakın dostu” Trump Yönetimi’nin olanca desteğine rağmen art arda 2 seçimde de hükümeti kuracak çoğunluğu sağlayamaması, Netanyahu’nun, siyasi gücünün doğal sınırlarına ulaştığına işaret eden önemli bir detaydır. Gantz’ın eski Genelkurmay Başkanı olmasının, Netanyahu’nun

güvenlik üzerinden toplumsal destek devşirme siyasetini aşındırdığı anlaşılmaktadır. Nisan seçimlerinin aksine, bu seçimlerde Netanyahu’nun, Trump ve Putin’den beklediği sıcaklığı görmediği de bir gerçektir. Seçimlerden yalnızca birkaç gün önce İsrail’in, Beyaz Saray çevresine istihbari cihazlar yerleştirmek suretiyle dinleme faaliyetleri yürüttüğüne dair iddialar basına yansımıştır. Diğer yandan Rusya’nın, Suriye’de İsrail tarafından yapılmak istenen saldırıları önlediği ve Putin’in, Soçi’de İsrail Başbakanı’nı 3 saat beklettiği haberleri de Netanyahu’nun binalara posterler astırarak oluşturmaya çalıştığı rakiplerine göre “başka bir ligde” oynadığı imajını zedelemiştir. Netanyahu’nun, hakkındaki yolsuzluk dosyalarına karşı dokunulmazlık elde etmek istediği ve girdiği pazarlıklarda partisinin menfaatine aykırı bazı adımlar attığı yönündeki iddialar, Likud içinden de seslerin yükselmesine sebep olmuştur. Bu dosyaların hükümeti kurmak adına yapılan pazarlıklarda Netanyahu’nun, dolayısıyla Likud’un elini zayıflattığı da ortadadır. Bu minvalde kendisinin artık partisine yük olmaya başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Netanyahu da partide koltuğunun sallanmaya başladığının farkında olacak ki geçtiğimiz haftalarda millet-



vekillerinden kendisini desteklediklerine dair imza almak zorunluluğu hissetmiştir.

Mevcut durumda hükümetin kurulması için mümkün senaryolar; Likud ve Mavi-Beyaz'ın bir birlik hükümeti kurması, Lieberman'ın tutumunu değiştirip Netanyahu'ya destek vermesi yahut da Lieberman'ın veya sağ bloktan bir listenin Gantz'a, -aynı şekilde sol bloktan Netanyahu'ya- destek vermesi şeklinde dir. Bunlara ek olarak Netanyahu'suz bir Likud'la yola devam

Sonuç olarak kimsenin arzu etmediği ifade edilen 3. seçimlere gidilmesi veya hükümet dışı kalması durumunda Netanyahu'yu Likud'un başında görmeme ihtimali azımsanmayacak kadar yüksektir.

edilmesi hatta üçüncü seçimlere gidilmesi de sayılabilir. Lieberman'ın, Netanyahu'ya desteğinin artık ihtimal dahilinde olmadığı görülmektedir. Lieberman'ın veya sağdan herhangi bir partinin, Gantz'ın kuracağı, Arapların da desteğine muhtaç bir hkmette yer alması da gerçekleşmesi zor bir senaryodur. Dahası İsrail siyasetinde pek olası görünmese de Araplarla kurulacak bir ortaklığın Gantz'a maliyeti, getirilerinden fazla olacaktır ki Arapların dahi Gantz'a destek vermekte yekpare bir duruşu olmadığı Balad'ın an itibariyle gösterdiği karşı tutumuyla ortaya çıkmıştır. Doğrusu ‘‘Yüzyılın Anlaşması’’nı, İsrail Hkmeti'nin Arap koalisyon ortaklarıyla müzakere etmesi de akla yatkın bir senaryo değildir.

Seçimlerden hemen sonra sağdaki ortaklarıyla bir toplantı gerçekleştiren Netanyahu, koalisyon görüşmelerinde hep birlikte hareket edilmesi y-

nnde söz almıştır. Fakat daha sonra Mavi-Beyaz'a dönerek halkın birlik hükümeti istediğini ve bu konuda sorumluluk almaları gerektiği yönünde ağrı yapmıştır. Buna cevaben Benny Gantz, böyle bir görüşmenin Likud ve beraberiindeki partilerle olamayacağını söyleyerek teklifi reddetmiştir. Taraflar arasında bir koalisyon kurulması halinde dahi bunun, İsrail'in sorunlarına ve gündemine dair birbirine taban tabana zıt politikalar benimseyen çeşitli ittifaklar tarafından yürütülmesinde sorunların yaşanacağı ve uzun ömürlü olmayacağı öngörülebilir. Sonuç olarak kimsenin arzu etmediği ifade edilen 3. seçimlere gidilmesi veya hükümet dışı kalması durumunda Netanyahu'yu Likud'un başında görmeme ihtimali azımsanmayacak kadar yüksektir.

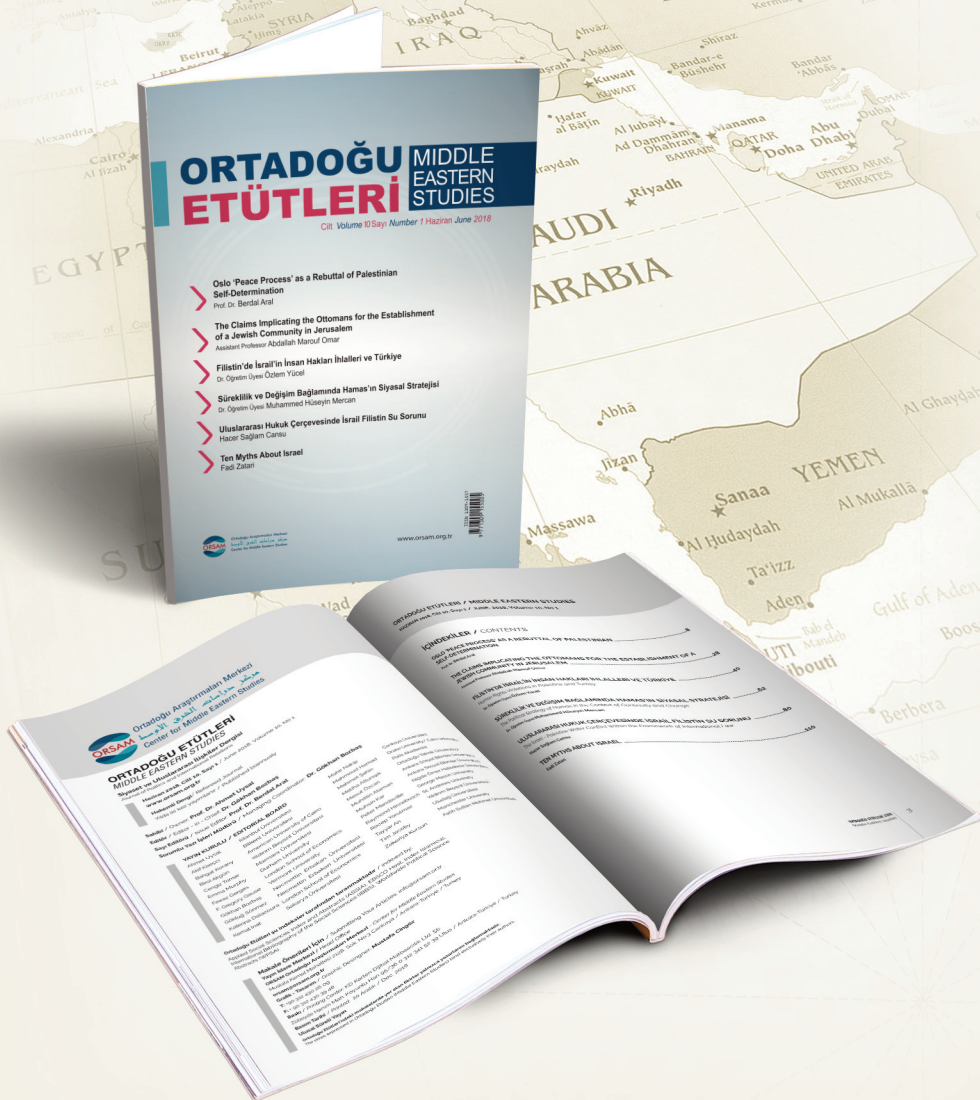
Zafiyet Görüntüsü Siyaseten Bedel detir

Netanyahu olsun ya da olmasın kurulacak bir birlik hkmetinin Filistin politikasının nasıl ynleneyeğini elbette zaman gösterecektir. Fakat solla ittifak yapsa da, siyasi skalanın neresinde yer aldığı hala tartışmalı olan Gantz'ın bu konudaki söylemlerinin Netanyahu'dan biraz daha yumuşak ve ‘‘orta yolcu’’ olması dışında çok keskin bir değişikliğe işaret etmediği değerlendirilebilir. Türkiye ile ilişkiler bağlamında ise İsrail solunun zaman zaman sağından daha eleştirel olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bu konuda gelişme sağlanacağını n görmek için erken olduğu söylenebilir. İsrail'in, İran ve Hizbullah politikasının ise bir birlik hkmetinde değişmeden devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Gerek Likud'un pozisyonu, gerekse Gantz'ın geçmişine bakarak Hamas konusunda da bazı sert tedbirlerin alınmasının muhtemel olduğu söylenebilir. Keza İsrail'de herhangi bir hükümetin, güvenlik konusunda vereceği zafiyet görüntüsünün bedelini siyasette ağır ödeyeceği muhakkaktır. Diğer yandan Mavi-Beyaz İttifakı içinde dahi Gantz'ın ortaklarının farklı bakış aıllarını benimsediği politikalar göz önüne alınırsa, kurulması muhtemel bir birlik hkmetinde tecrübesiz politikacıyı zor günlerin bekle-diğini söylemek yanlış olmayacaktır.



ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES



Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.



Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

+90 (312) 430 26 09
+90 (312) 430 39 48

info@orsam.org.tr
www.orsam.org.tr

f in t y
orsamtr